

Ю Несбьо

**ОСТРОВЪТ С ПЛЪХОВЕТЕ
И ДРУГИ ИСТОРИИ**

*Тази книга е издадена с финансовата помощ
на НОРЛА.*

Ю Несбьо

Островът с плъховете и други истории

Превела от норвежки: *Ева Кънева*

ИК „ЕМАС“

Jo Nesbø

ROTTEØYA OG ANDRE FORTELLINGER

© 2021, Jo Nesbø

Published by Agreement with Salomonsson Agency

Ю Несбьо

ОСТРОВЪТ С ПЛЪХОВЕТЕ И ДРУГИ ИСТОРИИ

Превод от норвежки: *Ева Кънева*

Дизайн на корицата: *Живко Петров*

© ИК „ЕМАС“, 2023

Всички права запазени!

Съдържание:

Островът слъховете 7

Шредер 143

Цикади 195

Антигот 281

Черенкон 305

Островът с плъховете

I

Въжето, с което знамето се вдига и спуска по пилона, се разлюлява лениво на вятъра. Плъзгам поглед над града. Привидно цари странно спокойствие. Но – ясно е – от покрива на деветдесететажен небостъргач е невъзможно да видиш как хората долу – същински мравки – бягат или се преследват по улиците. Не чуваш нито писъците на повалените, нито молбите им за милост. Не чуваш и щракването на вдигащия се ударник. Чуваш обаче изстрелите. И рева на самотен мотоциклет. А след падането на мрака виждаш пожарите.

От тук, от горе, повечето пожари изглеждат малки. Подпалените автомобили приличат на фенери, весело озаряващи град, където уличното осветление е спряло да работи преди повече от година.

Чувам автоматен откос, не твърде дълъг. Млади са, но са се научили кога да спрат, та оръжието да не прегрее. Усвоили са нужното, за да оцелеят в тези времена. Или по-точно: да живеят малко по-дълго от човека, нуждаещ се от същото като тях – от храна, оръжие, подслон, бензин, дрехи, дрога и жена или няколко жени, които да продължат мъжките гени. Там, долу, е същинска джунгла, колкото и клиширано да звучи. И тази джунгла напредва към нас не ден след ден, а час по час. Обзалагам се, че още преди разсъмване сградата, където стоим сега, ще се превърне в част от джунглата.

Тук, горе, тече евакуация на елита – само каймакът на хайлайфа може да си позволи цената на билета. Наблюдам ги. Последните четиринайсет души се взират неспокойно към залива, откъдето ще се появи военният хеликоптер, предназначен да транспортира на групи пътници

ците до самолетоносача „Ню Фронтър“¹. На борда му има място за 3500 души, хранителни провизии, лекарства и всичко друго, необходимо за четири години, без да се отбива на пристанище. Тази нощ ще отплава в открито море и ще прекара там неопределен период от време. Не знам колко струват билетите; знам само, че за жените са малко по-евтини. Регламентът изисква на борда да има еднакъв брой пътници от двата пола. Обществена тайна е, че това фактически е Ноевият ковчег на елита.

Пред мен стои Колин Лоу. Приятели сме от деца. Неговата съпруга Лайза и дъщеря им Бет са се приближили до площадката за кацане и се взират напрегнато в очакване на хеликоптера. Колин е един от най-богатите предприемачи в страната. Притежава сайтове и недвижими имоти по цял свят. Негова собственост е и небостъргачът, където се намираме в момента. Но, както току-що ми каза, със семейството му си стегнали багажа за по-малко от трийсет минути.

– Взели сте всичко необходимо – уверявам го аз.

Тук, горе, настроението е нервно, напрегнато, но се усеща и радостна превъзбуда. Около хеликоптерната площадка и до вратата към покрива охранява тежковъоръжена униформена частна милиция, наета от Колин и неговата компания „Лоу Инк.“. Охранители има и на партера, и пред асансьорите. Работата им е да спират онези, които се опитват да нахлуят в сградата с надеждата да се скрият на сигурно място от бандите или – още по-добре – да се качат на борда на хеликоптера към „Ню Фронтър“. Трудно е да порицаеш хората, които опитват, както и онези, които ги спират. Всички ние се борим за себе си и за близките си – така сме устроени.

Пристигнах в сградата по обяд. Тогава улиците мирисеха на страх и отчаяние. Мъж в скъп костюм предлага-

¹ New Frontier (англ.) – Нова граница. – Бел. прев.

ше на охранител до входа куфарче, натъпкано с банкноти. (Видях, защото баровецът го държеше леко отворено.) Гардът отказа да го вземе. Или защото имаше свидетели, или защото никой не знае каква ще е стойността на тези пари утре. Зад костюмаря се появи красива жена на средна възраст. Беше ми позната отнякъде. Предлагаше се на шефа на охраната, припомняйки му в кои филми се е снимала.

– Вървим към ентропия – подхвърля Колин.

– Знаеш отлично, че нямам представа какво означават такива думи.

– Вторият закон на термодинамиката.

– Нищо не ми говори.

– Вие, юристите, изобщо знаете ли нещо?

– Само как се оправят каши, забъркани от инженери.

Колин се засмива. Току-що бях обобщил естеството на нашето над петнайсетгодишно партньорство в „Лоу Инк.“, изградено на принципа на симбиозата.

– Законът за ентропията гласи – Колин се загледа в назъбените силуети на сградите на фона на потъващото в морето слънце, – че с течение на времето в една затворена система всичко ще бъде разрушено. Само за ден водата и вятърът ще унищожат построен на брега пясъчен замък. И ще заварим нашето творение не заменено от нещо още по-фантастично, а посивяло и рухнало. Безжизнено, бездушно. Погубено. Ето, това е ентропия, Уил. Най-универсалният природен закон.

– Законът за беззаконието.

– Казва юристът.

– Казват философите. Според Томас Хобс¹ без зако-

¹Томас Хобс (1588-1679) – английски философ, учен и историк, един от основателите на съвременната политическа философия, отразена в най-известния му труд, трактата „Левиатан“ (1651 г.). – Бел. прев.

ни, без обществен договор, ще настъпи хаос, по-лош дори от най-тежката диктатура. Както изглеждат нещата в момента, май е прав.

– Левиатан¹ е тук – съгласява се Колин.

– Кой е Левиатан? – пита Бет, дъщеря му.

Присламчила се е до нас, без да я забележим. На седемнайсет години е, три години по-малка от брат си Брад, който е някъде навън. Бет много прилича на Ейми, моята дъщеря, но това не е единствената причина да усетя как сълзите напират в очите ми, докато я гледам.

– Несъществуващо морско чудовище – обяснявам аз, защото Колин не отговаря.

– Тогава защо каза, че сега то е тук?

– Образно казано, миличка. – Колин притисва дъщеря си към себе си.

Мъж в полева униформа се приближава към нас. Колин се прокашля.

– Бет, иди да правиш компания на мама. След малко ще дойда.

Тя послушно хуква.

– Лейтенант? – поглежда го въпросително Колин.

– Господин Лоу – отвърща униформеният. Има къса, гъста прошарена коса и носи пукащо уоки-токи, от което се чува как възбуден глас се опитва да се свърже с него. – Моят командир на първия етаж съобщи, че започват да се затрудняват с удържането на тълпата. Да стрелят ли с бойни патрони, ако...?

– Гангстерски банди ли са? – пита Колин.

– Предимно обикновени хора, които се надяват да се качат на хеликоптера, господин Лоу.

– Горкичките. Стреляйте само в съвсем краен случай.

– Слушам, сър.

¹ Левиатан – страховито библейско морско чудовище, наподобяващо дракон. – Бел. прев.

– Кога ще се върне хеликоптерът?

– Според пилота след около двацет минути, сър.

– Добре. Дръж ни в течение, та всички да са готови да се качат на борда още щом кацне.

– Слушам, сър.

Лейтенантът се отдалечава от нас. Чувам го да отговаря на повикването по уоки-токието.

– Разбирам, сержант, но заповедта гласи да не използваме повече от необходимата сила. Ясно? Да, дръжете позицията и...

Думите му заглъхват. Остава мекото потропване на въжето по пилоната и воят на полицейска сирена, който се издига от притъмнените улици под нас. И Колин, и аз знаем, че не е полицията; вече повече от година не смеят да патрулират по улиците след залез-слънце. Най-вероятно са четирима млади мъже, въоръжени с автомати и дрогирани, но така, че всичките им рефлексии да останат непокътнати, сетивата – изострени, а задръжките – потиснати. Всъщност задръжките са не просто потиснати, те са изцяло паднали – не само що се отнася до тези хищници, но и до целокупното население. Вече нищо не е прекалено, защото общовалидни норми не съществуват.

И навярно това е единственото ми извинение за стореното от мен.

Още чувам онзи мотоциклет. Сигурно му е спукано гърнето или както там се нарича.

Давам газ по празния булевард, през града, на юг към кланицата. Мотоциклетът пърпори заради дупката от куришум в ауспуха. Трябва да го поправа. И да заредя с гориво. Стрелката на бензиномера е на червено. Не е сигурно дали въобще ще стигна. Определено е много кофти да закъсаи в центъра посред ноц без твоята банда, понеже изведнъж се превръщаи в плячка. Но докато имам бензин, докато двигателят работи, все пак съм сравнител-

но нависоко в хранителната верига. Защото открих, каквото търсех горе на възвишението зад мен. Пролуката. Пробойната в укреплението. Навярно след няколко часа всички обитатели на вилата ще умрат. А може би няма. Не смятам да произнасям присъдата. Аз съм само вестоносецът. Пърпоренето на мотоциклета отеква между високите изоставени бизнес сгради. Ако карам с газ до дупка, ще ми свърши бензинът, но от друга страна, колкото по-дълго се задържа в центъра, толкова по-голяма става вероятността да ме сполети беда. Да вземем например онази папач, покрай която минах горе, до сградата на Лоу. Леко намалих и един от тях веднага се опита да ме нападне, за да ми вземе мотоциклета. Хората са оскотели, отчаяни са, гневни и изплашени. Какво, да му се не види, се случи с този град, с тази голяма прекрасна страна?

II

– Осемнайсет минути до пристигането на хеликоптера! – извиква лейтенантът.

– Хиляда и осемдесет секунди – изчислява веднага Колин, открай време по-бърз от мен в смятането наум.

Всичко протече главолмно: от откриването на вируса до световната пандемия и повсеместен разпад.

Хората измираха като мухи. Най-напред вследствие от болестта, после вследствие от краха на икономиката, а постепенно и на политическите и на обществените институции. Пандемията, естествено, удари най-тежко най-бедните; така е при всички неблагоприятни събития. Но едва когато възникна продоволствената криза, ситуацията ескалира. От бедствие, с което ние като общество се опитвахме да се справим с дружния усилия, пандемията прерасна в битка за ресурси между имащите и нямащите. В началото настрои бедни срещу богати, после – бедни срещу бедни. И се стигна дотам, само семейството и приятелите да не са ни врагове. Магазините за хранителни стоки се опразниха. Постепенно ги последваха и оръжейните магазини, въпреки че производството на пистолети и пушки спря последно. Правозащитните и правоохранителните органи, доведени до ръба на колапса, абдикираха от задълженията си. Най-богатите се барикадираха в имения и крепости в провинцията. Предпочитаха разположени нависоко места, които се защитават лесно. Неколцина извънредно богати – от типа на Колин Лоу, предвидил впрочем кризата много преди избухването на пандемията – бяха взели превантивни мерки и се бяха сдобили с частни имоти и острови, където да са самодостатъчни и да се отбраняват със собствени милиции, оборудвани с

оръжия, последна дума на техниката. Парадоксално, но вирусът им помогна в битката срещу най-голямата заплаха: ордите от бедни и отчаяни. Защото заразата се разпространяваше безпрепятствено сред многолюдните домакинства, в които никой не беше здравноосигурен и не можеше да си позволи да спазва правилата за карантина. Но след като пандемията позатихна и се превърна в помалка заплаха от грабежите, най-тежко пострадаха хората в средно положение: нито бедни, нито богати. Те притежаваха ценни вещи, но не и средства да ги защитят. Станали жертви на грабеж, мнозина от тях на свой ред се превръщаха в мародери. И това също беше пандемия. Бедността, отчаянието, насилието също бяха заразни.

В началото на пандемията оглавявах юридическия отдел в IT компанията на Колин. Вирусът дойде от изток, от другия край на страната. Връхлетя ни, преди ние – мнозинството, средната класа, която се радваше на спокойствие – да успеем да се подготвим.

Преди пет години Колин ми показва Острова с плъховете – малък остров с площ около сто декара близо до летището. Тогава го подкачих, че е станал *doomsday prepper* – един от онези фаталисти, които непрекъснато се подготвят за апокалипсис, за да се справят напълно сами в случай на бедствие или катастрофа. Големият им брой конкретно в нашата страна най-вероятно се дължи на специфичната ни култура. В нея е залегнало схващането, че всеки сам кове щастието си; никой няма да ти попречи, но и никой няма да ти помогне.

– Това си е чист здрав разум – възрази Колин, когато изразих съмнение дали поведението му не граничи с параноя. – По професия съм инженер и програмист. В нашето съсловие няма алармаджии и паникьори, които да вещаят скорошен армагедон. Ние просто изчисляваме каква е вероятността да настъпи невероятно събитие – както правим и в работата си. Защото едно е сигурно: все някога

ще се случи абсолютно всичко. Вероятността общественият ред да рухне, докато аз съм жив, не е голяма, но не е и пренебрежима. Когато я умножа по цената, която би ми се наложило да платя при такъв сценарий – и финансова, и що се отнася до качеството ми на живот – получавам колко би следвало да съм готов да платя за застраховка. Стойността на тази покупка... – той обгърна с широк жест голия каменист остров с празните бетонни сгради, построени някога, за да затварят вътре убийци – ... е ниска, ако така ще си осигуря по-спокоен сън нощем.

По онова време не знаех, че той вече си е оборудвал вътре цял арсенал. Не знаех и друго. Той и неколцина от неговите приятели, все хора на високи постове, са се подложили на лазерна корекция на късогледство не от естетически съображения, а защото, ако световният ред се сригне, ще бъде трудно да се сдобият с очила или контактни лещи, а остро зрение ще бъде от критично значение, когато битката за оцеляване ни върне в каменната ера.

– Няма причина човек да не се подготви, Уил. Най-малкото заради семейството си.

Аз обаче не се подготвих.

Не е вярно, че грабежите започнаха, когато властите решиха да опразнят затворите – на практика същински камери на смъртта, където изолацията е невъзможна и вирусът върлува безпрепятствено. Освободените затворници не бяха достатъчно много, та сами да предизвикат подобен хаос. Хаосът възникна от чувството, обзело обществото в резултат на въпросното решение. Чувството, че властите губят контрол, че цари безредие, че час по-скоро трябва да се докопаш до всичко, до което успееш, преди някой да те изпревари.

Отлично виждахме и проумявахме какво става. Страхът ни не беше ирационален. Знаехме, че след като пандемията отmine – а в някои страни тя вече затихваше, – ще можем да се върнем към нормалния си живот. Но съ-

щевременно виждахме, че страхът е станал по-силен от стадния разум. И затова всеки отделен индивид вземаше решения, рационални и благоприятни за личното му добруване – на него и на близките му, – но гибелни за обществото като цяло.

Някои ставаха мародери и насилници по необходимост.

Други – като Брад, сина на Колин – защото бяха сядисти по природа.

Докато Брад растеше, с баща му се намираха в сложни отношения. Понеже Брад беше първородният му син, Колин очакваше той да поеме бизнеса. Брад обаче нямаше нужните качества, за да се справи с тази задача. Не притежаваше нито интелекта, нито работоспособността на баща си. Липсваше му визията и амбицията на Колин да промени света. Не беше наследил харизматичното излъчване на баща си и способността му да увлича с ентузиазма си. За сметка на това обаче бе наследил безграничния егоизъм на Колин и склонността му да минава през хора, но да постигне целта си. Брад например беше подкупил треньора на училищния футболен отбор, за да го вземе за сметка на по-талантлив играч. Убеди баща си да му даде пари за благотворителен проект, който бил стартирал със свои приятели в помощ на студенти в затруднено финансово положение. Впоследствие се оказа, че парите са отишли за дрога, мацки и луди купони в къщата, наета от Колин близо до кампуса. Стигна се и по-далеч. Директорът се оплака на Колин, че синът му го е заплашил с физическа разправа, защото оповестил как е фалшифицирал документи за издържани изпити, на които дори не се е явил. Едва тогава Колин го отписа от колежа.

Онова лято Брад се прибра вкъщи като абсолютният неудачник. Направо го съжалих. Отидохме на почивка в планината заедно със семейството на Колин. Отседнахме в огромна двуетажна вила. В продължение на много годи-

ни я наемахме заедно, но сега Колин реши да я купи. Баща и син се гледаха накриво и стана още по-трудно да се общува с Брад. Защото той не беше безчувствено момче, тъкмо напротив; дори беше твърде емоционален. Обичаше и боготвореше баща си. И така беше открай време. Виждаше се ясно. Не толкова ясно обаче се виждаше, че бащата обича сина си. И сега чувствата на Брад се люшकाха между отчаяние, гняв, апатия, безразличие и агресия, насочена срещу всички, които не му се подчиняваха – били те негови близки, приятели на баща му или обслужващият персонал във вилата. Тогава открих в Брад сенчестата страна на Колин. Онази личност, появяваща се, когато ентузиазмът и интелектът на съблазнителя Колин се оказваха недостатъчни да убедят събеседника му. На преден план излизаше заплашителният Колин, способен съвсем първосигнално да купи някоя досадна, малка конкурентна фирма, после да я ликвидира и да остави всичките ѝ служители без работа. Няколко пъти се е случвало да му посочвам юридически пречки за осъществяването на плановете му. Тогава той кипваше и малко оставаше да ме изрита. Знаехме се от деца и не за пръв път виждах как в погледа му се появява нещо черно, ако не става на неговата.

Изчезваше едва когато стане на неговата.

Според мен Брад го беше разбрал: стига да се освободиш от моралните си задръжки, можеш да наложиш волята си с насилие, заплахи и груба сила. По този начин той принуди братята Уинстън от съседната вила да участват в подпалването на стария гараж на Фъргюсън. Покъсно пред полицията братята разказали за заплахата на Брад да подпали тяхната вила, докато спят, ако откажат.

Силната емоционалност на Брад се проявяваше и в безнадеждните му опити да флиртува с дъщеря ми Ейми. Беше влюбен в нея от най-ранна детска възраст, но вместо увлечението да отmine, както обикновено става с не-

връстните влюбвания, то сякаш се усилваше с всяко лято, когато се срещаха. От една страна, защото Ейми се разхубавяваше все повече, от друга – защото чувствата на Брад не срещаха взаимност. Отказите ѝ направо го ожесточаваха. Явно, защото смяташе, че има права над нея.

Една нощ по време на семейната ни почивка ме събуди гласът на Брад от коридора пред стаята на Ейми. Настояваше да влезе при нея, но тя отказваше да го пусне.

– Вилата е наша собственост. Всичко тук е мое. Пусни ме да вляза – или ще ви изхвърлим, а татко ще бие шута на баща ти – заплаши той.

Не казах за случката на Колин. Самият аз съм се държал дори по-нелепо, когато съм бил нещастно влюбен. Освен това се опасявах да не би Колин да накаже сина си по-сурово, отколкото заслужава, за да ни покаже, че не търпи подобно поведение. Затова не заплахите към Ейми, а подпалването на съседския гараж се оказа капката, преляла чашата на Колиновото търпение. Брад се измъкна с условна присъда, а мистър Фъргюсън получи солидно обезщетение, платено, разбира се, от джоба на Колин, който наложи домашен арест на сина си. След два дни Брад избяга от вилата с мотоциклета, подарен му за осемнайсетия рожден ден. Беше отмъкнал голяма сума пари от сейфа на баща си и ключовете за апартамент в центъра на града.

– Е, поне знам къде е – въздъхна Колин на закуска.

Три месеца по-късно от полицията му съобщиха, че апартаментът изгорял в един от множеството пожари в центъра; вътре не намерили човешки тела. От Брад нямало следа. Колин го обяви за изчезнал и натисна полицията да го издири. По онова време обаче полицията работеше само по най-тежките случаи: насилие по улиците, умишлени палежи, убийства. В някои градове по източното крайбрежие полицаите се барикадираха в участъците – любима мишена на бандите заради намиращия се вът-